

فصلنامه علمی - پژوهشی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر

دوره ۱۵، شماره ۲ - شماره پیاپی ۵۳، تابستان ۱۴۰۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۵/۲۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۲/۲۱

صص: ۱۲۵-۱۰۲

تبیین جامعه شناختی موانع توسعه فرهنگی قوم بختیاری در شهرستان الیگودرز

مسعود آذرخوش^۱ عادل عبدالهی^{۲*} مظفرالدین شهبازی^۳

۱- دانشجوی دکتری تخصصی جامعه شناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲- دکترای جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه، گروه اقتصاد جمعیت و سرمایه انسانی، عضو هیئت علمی موسسه مطالعات و مدیریت جامع و تخصصی جمعیت کشور

۳- استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان و مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران.

چکیده

این پژوهش با هدف تبیین جامعه شناختی موانع توسعه فرهنگی در قوم بختیاری پرداخته شده است از آنجایی که توسعه فرهنگی در سطح جهانی مورد تاکید و توجه قرار گرفته است که دغدغه دنیای بشری امروز در این زمینه است. لذا چهارچوب حاکم بر این پژوهش باهدف مطالعه موانع توسعه فرهنگی قوم بختیاری در شهرستان الیگودرز در سال ۱۳۹۸ انجام شده است. جامعه‌ی آماری تعداد ۳۲۲ نفر بوده است. روش تحقیق مورد استفاده در پژوهش کمی و با استفاده از نرم افزار Spss و Excel انجام شد که با استفاده از روش میدانی و توزیع پرسشنامه سعی گردید تا موانع بدست آمده با استفاده از آزمون رتبه بندی فریدمن، مولفه‌های بدست آمده رتبه بندی شود. نتایج پژوهش نشان داد که ضعف دانش فرهنگی شاخص‌های توسعه فرهنگی، حاکم بودن اخلاق سنتی، ویژگی‌های اخلاقی قوم بختیاری و ضعف عملکرد فرهنگی نیروی انسانی به ترتیب اولویت از دیدگاه جامعه آماری مورد تحقیق حاصل شد. مردم بختیاری برای توسعه فرهنگ قومی خود تلاش میکنند اما به علت نبود استراتژی فرهنگی، مدیران و برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیران و مصلحان توسعه توجه لازم را به این پتانسیل‌ها ندارند.

واژگان کلیدی: توسعه فرهنگی، فرهنگ، قوم بختیاری، چالش، الیگودرز

مقدمه

سازمان تربیتی علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) همزمان با مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۱۹۸۸ میلادی دهه پایانی قرن بیستم را دهه جهانی توسعه فرهنگی نام نهاد و مقدر داشت. دولت‌های عضو طی این سالیان که به آغاز هزاره سوم میلادی خواهد انجامید، در پیشرفت و اعتلای فرهنگ بکوشند تلاش در این زمینه را بر عهده دولت‌ها و کمیسیون‌های ملی یونسکو در هر کشور واگذار کرد. توسعه فرهنگی در دهه‌های اخیر به خاطر اهمیت فرهنگ در توسعه جایگاه ویژه‌ای یافته است توسعه فرهنگی فرایندی است که در طی آن با ایجاد تغییراتی در حوزه‌های ادراکی شناختی ارزشی و گرایشی انسان‌ها قابلیت‌ها و باورها شخصیت ویژه‌ای را در آنها در آنان به وجود می‌آورد (ازکیا و غفاری، ۱۳۸۴: ۴۸). اهمیت نقش فرهنگ در توسعه، در کشورهای در حال توسعه از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است و در زمان کنونی فرهنگ قلمرو گسترده‌تری یافته و به سایر عرصه‌های علوم و تکنولوژی خود را رسانده و همراه آنها خود را مطرح و حضور و نفوذش را نشان می‌دهد. امروزه توسعه اقتصادی اجتماعی و امنیت کشورها با مسائل فرهنگی گره خورده است که تاکنون سابقه نداشته است. از پایان جنگ جهانی دوم به این سو، توسعه به عنوان یکی از مهمترین مسائل در محافل دانشگاهی و برنامه‌ریزی کشوری مطرح بوده است به نحوی که در دهه پایانی قرن بیستم اغلب کشورها به بازنگری وضعیت خود در این باره پرداخته اند (اعطافر و آغاسی، ۱۳۹۱: ۱۱۲).

شناخت بعد فرهنگی توسعه از یک سو امکان‌پذیر است و مزایای فرهنگی دیگران را فراهم می‌سازد و ما را قادر می‌سازد تا در مقابل فرهنگ قاهر و سلطه‌جوی غرب از ورود عناصر نامناسب و زوائد فرهنگی جلوگیری نماییم و از سوی دیگر، با چنین شناختی می‌توان وجوه متعدد یک توسعه پایدار و راه رسیدن به جامعه سالم را مشخص ساخت در جهان کنونی، توسعه همه جانبه با سرعتی بسیار شدید در حال گسترش است و گستره عظیم بشری را در تمام نقاط عالم تحت تاثیر خود قرار داده است.

بیان مسئله

تا اوایل قرن بیستم بیشتر نظریاتی که در خصوص توسعه ارائه گردیده بر یک بعد مسلط توسعه مبتنی بوده و بر عامل فرهنگی کمتر تأکید شده است. از اوایل قرن بیستم مقوله فرهنگ در اندیشه افرادی مانند ماکس وبر جایگاه ویژه‌ای یافت و بعدها این نوع رویکرد به توسعه و پیشرفت جامعه در اندیشه صاحب‌نظرانی متأثر از وبر مانند پارسونز و ایزنشتاد و متفکران مکتب نوسازی مورد توجه قرار گرفت. اخیراً نیز مفهوم بعد فرهنگی توسعه به طور قابل توجهی تحول یافته است. به این ترتیب در طول دهه ۱۹۸۰ انتقال از ایده بعد فرهنگی به عوامل، پارامترها و تأثیر فرهنگی توسعه صورت گرفته است. برخلاف قبل فرهنگ به عنوان یک بعد فرعی یا تزئینی توسعه تعریف نشده بلکه عنصر ضروری جامعه در رابطه کلی با توسعه و نیروی داخلی جامعه تلقی شد (یونسکو، ۱۳۷۶: ۲۱).

آنچه در مفهوم فرهنگ اهمیت دارد باورهای ذهنی و ارزشی است که می‌توان در روابط اجتماعی انسان‌ها به صورت رفتار و کنش مشاهده کرد. توسعه فرهنگی منجر به خود باوری جامعه شده است، و این مسئله خود در شکل‌گیری و

هویت فرهنگی جامعه نقش مهمی را ایفاء می‌نماید. توسعه فرهنگی در قالب اهمیت دادن به ارزش‌های محلی و ملی، باید بتواند از طریق برنامه ریزی‌های فرهنگی و اجتماعی به نیازهای معنوی و مادی افراد جامعه خود پاسخ دهد. سیاست فرهنگی از جمله مفاهیم مرتبط با توسعه فرهنگی است که در چند دهه اخیر به آن توجه شده است؛ هدف این پدیده پیشرفت و پویایی نوین و نظام مند جامعه است (شاهسواری و همکاران، ۱۳۹۴: ۱).

توسعه به مثابه مقوله‌ای کاملاً ارزشی، دارای جریان پیچیده، و چند بعدی است که یکی از ابعاد مهم آن، توسعه فرهنگی است. در تعریف کلی، توسعه فرهنگی به معنی گسترش امکانات فرهنگی برای همه افراد جامعه است. با توسعه فرهنگی، مشارکت افراد جامعه تا حد زیادی افزایش می‌یابد و در نتیجه زمینه‌شناسایی نیازهای جامعه نیز فراهم می‌شود (جاسمی، ۱۳۹۷: ۱). امروزه توسعه آن هم از نوع فرهنگی، مهم‌ترین مسئله فرا روی عصر حاضر است. در جریان توسعه باید همه ابعاد زندگی انسان مد نظر قرار گیرد که نتیجه‌ی آن بهبود سطوح مختلف زندگی و ارتقای بیشتر توسعه را فراهم می‌آورد. در توسعه فرهنگی به دنبال این است که با توجه به فرایند مدرنیته و مدرنیزاسیون با یک رویکرد درونی و بومی و بهره‌مندی از پیامدهای موثر بیرونی توسعه به شناخت عمیق باورها و ارزش‌های ملی و محلی فرهنگ جامعه خود پردازد با توجه به اهمیت و نگرش‌های ملی و محلی از خلاقیت در جهت رشد میراث معنوی فرهنگی پردازد (شربتیان، ۱۳۸۵: ۱۲).

هیچ جامعه‌ای نمیتواند بدون گذر از مرحله تحول فرهنگی و فکری و آماده‌سازی افکار عمومی به توسعه اقتصادی نائل شود. هماهنگی فرهنگ و توسعه و موانعی که عامل فرهنگ در توسعه اقتصادی جامعه ایجاد می‌کند مفاهیم فرهنگ و توسعه در هر جامعه به طور تفکیک‌ناپذیری در هم تنیده شده‌اند از نظر تراسی نقش فرهنگ در توسعه و نشست‌های فرهنگی و آمار مردم فقیر را در چارچوبی اقتصادی قرار می‌دهد ساخت فرهنگی اجتماعی هر جامعه مشخص‌کننده نحوه برخورد آن جامعه با پدیده‌هاست. توسعه فرهنگی مفاهیم بسیار مهمی هستند که در دوره‌های اخیر از جایگاه ویژه‌ای در برنامه‌ریزی‌های برخوردار بودند به طوری که توسعه و تعامل فرهنگی مطلوب و مفید نیست (قدمی و آفتاب آذر، ۱۳۸۹: ۱۲۴).

اهمیت بنیادی توسعه فرهنگی و نقش آن در جهان امروز و تاکید صاحب‌نظران و سازمان‌های فرهنگی در دهه‌های اخیر و همچنین با توجه به خلاءهای فرهنگی موجود توسعه فرهنگی در دنیای کنونی ضروری و گریزناپذیر به نظر می‌رسد به طوری که سازمان تربیت علمی فرهنگی ملل متحد یونسکو دهه پایانی قرن بیستم را توسعه فرهنگی نامیده و مقرر نمود که باید کشورهای عضو در این دهه برای پیشرفت و اعتلای فرهنگ بکوشند و کمیسیون ملی یونسکو این وظیفه را بر عهده دولت‌ها و کشورها برای رسیدن به توسعه همه‌جانبه و پایدار اصلی کشورها نهاده است. از آنجایی که انسان موجودی فرهنگی است زیربنای توسعه حقیقی و پایدار دستیابی به توسعه فرهنگی است (و ثوقی و همکاران، ۱۳۹۱: ۸۲).

موضوع فرهنگ و توسعه، یکی از بحث‌انگیزترین مباحث به ویژه در جوامع در حال توسعه است. توسعه به عنوان فرایندی چندبعدی، تلاشی برای بهبود زندگی مادی و معنوی انسانی و فرهنگ، به منزله بنیان زندگی فکری و معرفتی

جامعه محسوب می شود. ارتباط متقابل این دو امکان رشد توانایی های انسان را فراهم می آورند (عطافر و آغاسی ، ۱۳۸۷:۱۱۱).

امروزه یکی از دغدغه های دولت ها، رسیدن به توسعه همه جانبه است. از آنجا که انسان موجودی فرهنگی است، توسعه فرهنگی زیربنای توسعه پایدار شمرده می شود. فرهنگ اکنون فرایندی در پیوند با همه جنبه های زندگی است، تا جایی که در عرصه های گوناگون جای پای فرهنگ را می توان دید. زندگی شهری با توسعه شهرنشینی نیاز به یک رهیافت فرهنگی دارد که این رهیافت همان توسعه فرهنگی است (لطیفی، ۱۳۸۳:۱۴۱).

باتوجه به ساختار قومی و عشایری که دارای وحدت و انسجام قوی می باشند و فرهنگ بومی سبب تقویت آداب و رسوم و سنت های خاص خود می باشند و قوم بختیاری به اندازه ی همه ی نخبگان فکری و نیروی انسانی مستعدی که در خود دارد به همان اندازه گرفتار توسعه نیافتگی فرهنگی است. با توجه به مطالب فوق و مغفول ماندن بعضی از زوایای توسعه ی فرهنگی از دید محققان و پژوهشگران و خلاء وجود در اندک بررسی های انجام شده در خصوص توسعه ی فرهنگی در قوم بختیاری تلاش می شود تا در قالب یک تحقیق با هدف نقش توسعه فرهنگی در قوم بختیاری موانع و چالش های آن و عوامل اثر گذار و نقاط قوت توسعه فرهنگی در این قوم می پردازد.

در این تحقیق ما به دنبال بررسی چالش ها و راهکارهای توسعه نیافتگی فرهنگی در قوم بختیاری می باشیم، که می توان با شناخت آسیب ها و ارائه ی راهکارها با مدیریت و برنامه ریزی های صحیح آنها را از میان برداشت و زمینه ی مساعد را برای رشد سطح فرهنگی گسترش داد و با راه حل های خرد و کلان اوضاع فرهنگی را تا حدودی سامان داد. اما این قوم به اندازه ی همه پتانسیل های بالقوه و بالفعل محیطی و انسانی که دارد و به اندازه ی همه ی نخبگان فکری و نیروهای انسانی که در خود جای داده است به همان اندازه هم گرفتار توسعه نیافتگی و عقب ماندگی و محرومیت فرهنگی است. هدف توسعه فرهنگی در جامعه اقوام و اقلیت ها رشد و تعالی انسان ها و هم رشد مادی و هم رشد معنوی است. در سطح توسعه فرهنگی در قوم بختیاری تحقیق جامع و کامل صورت نگرفته و به دنبال این هستیم که با انجام یک کار پژوهشی بخشی از نقیصه را برطرف سازیم، در تحقیق حاضر به دنبال بررسی موانع پیش روی توسعه فرهنگی در قوم بختیاری در ایران بر پایه یک چهارچوب تئوریک موانع توسعه فرهنگی را بررسی می کند که بنابر سوال اصلی وضعیت توسعه فرهنگی در قوم بختیاری چگونه است؟ الگوی مناسب برای توسعه فرهنگی قوم بختیاری چیست؟ شاخص های توسعه فرهنگی در قوم بختیاری کدامند؟ موانع یا چالش های پیش روی توسعه فرهنگی قوم بختیاری چیست؟

پیشینه تحقیقات

علی عقابایی (۱۳۹۸)، در مقاله ای با عنوان بررسی تاثیر دانشگاه بر توسعه ی منطقه ای مبتنی بر عدالت اسلامی در غرب استان تهران با تاکید بر توسعه فرهنگی شهرستان اسلام شهر پرداختند و به این نتیجه رسیدند که با دیدگاه عدالت محوری، توزیع متعادلانه دانش منطقه، منجر به تحقق تعادل در توسعه شهری و منطقه ای می شود و دانشگاه به عنوان نهاد توسعه فرهنگی توانسته است به نهادینه شدن توسعه متعادل شهری و منطقه ای از طریق توسعه فرهنگی کمک کند.

رضا علی محسنی (۱۳۹۷) در تحقیق با عنوان بررسی عوامل موثر بر توسعه نیافتگی استان کردستان با تاکید بر توسعه فرهنگی با تحقیق کاربردی و تلفیقی از تحلیل محتوا و تحلیل مقایسه‌ای است با استفاده از نرم‌افزار maxQDA برای تحلیل مقایسه‌ای آمار اخذ شده از مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵ بر اساس دیدگاه پارسونز و گرب و نظریه دولت‌محوری، تاثیر ایدئولوژی و ساختار قدرت بر خرده نظام فرهنگی و تاثیر خرده نظام فرهنگی بر خرده نظام‌های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی، علل توسعه نیافتگی تبیین شده است. بر این اساس سیاست‌ها و برنامه‌ریزی فرهنگی در راستای مشارکت اقوام و نخبگان آن‌ها، ارتقاء شاخص‌های توسعه فرهنگی و استفاده از ظرفیت رسانه و صنایع فرهنگی از سوی نهادها، همچنین دوری از فرایندهای آسیب‌زایی مانند تبعیض و تمرکزگرایی، موجبات بهبود شاخص‌های کیفیت زندگی، افزایش سرمایه‌گذاری اقتصادی و توسعه استان کردستان را فراهم می‌آورد.

پناهی (۱۳۹۴) تحقیقی به عنوان توسعه فرهنگی ضرورت توسعه اقتصادی بر نقش فرهنگ و توسعه فرهنگی به عنوان زیر بنایی که برای رسیدن به توسعه اقتصادی و اجتماعی در توسعه مطلوب و پایدار تاکید داشت.

نفیسه صدرارحامی (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان بررسی عوامل مؤثر بر توسعه فرهنگی در شهر اصفهان یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بین مسئولیت فرهنگی افراد، حقوق فرهنگی افراد، سرمایه فرهنگی و مشارکت آنها با توسعه فرهنگی رابطه معنادار وجود دارد.

پژوهش آنالیز توسعه اجتماعی به عنوان یک مفهوم نام یک پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد می‌باشد که توسط نیه‌ر در دانشگاه تگزاس سال ۲۰۱۹ ارائه شده است. در این پژوهش تعداد ۳۰۳ مطالعه که به بازنمایی گفتمان توسعه اجتماعی در جامعه می‌پردازند، مورد مطالعه قرار گرفته است. این مطالعه منعکس کننده تنوع قابل توجهی از اصطلاحات در توسعه اجتماعی است که می‌تواند به پژوهشگران آینده کمک کند تا تصاویر مفهومی تئوری توسعه اجتماعی را ایجاد کنند و مقیاس برای اندازه‌گیری توسعه اجتماعی در یک مکان خاص می‌باشد.

میلر (۲۰۱۳) در مقاله‌ای با عنوان به ارزیابی و ارائه راه‌حل‌های فرهنگی برای شهرهای پسا صنعتی و بررسی تاثیر و نقش مناطق شهر عمومی و درک رابطه‌ی شهر و هنر می‌پردازد. میلر در پایان بیان می‌کند به عنوان یک سیاستگذار و فعال حرفه‌ای اذعان میکنم که فعالیت‌های فرهنگی بخش‌های معنادار و مهم شهرها هستند، و مشارکت در شکوفایی هنر، برای توسعه پایدار و سالم پشتوانه‌های قوی خواهد بود.

ادبیات پژوهش

مبانی مفهومی توسعه^۱

تاریخ مطرح شدن مفهوم توسعه شاید به قدمت تاریخ جامعه بشری باشد، اما توسعه به مفهوم علمی آن بعد از جنگ جهانی دوم مطرح شده است. دو دلیل برای این قضیه می‌توان ذکر کرد: یکی نیاز به بازسازی کشورهای آسیب دیده در جنگ و دیگری آگاهی کشورهای توسعه نیافته از عقب ماندگی خود از توسعه جهانی. وقتی در سال ۱۹۴۹ جنگ

^۱ development

جهانی دوم پایان یافت، نماینده ۴۴ کشور در برتون وودز^۱ واشنگتن گردهم آمدند و تصمیم گرفتند دو سازمان مهم اقتصادی یعنی صندوق بین المللی پول یا IMF^۲ و بانک بین المللی ترمیم و توسعه یا IBRD^۳ بعداً نام آن به بانک جهانی تغییر یافت) به وجود آوردند که نقش آن ها در رشد و توسعه دنیا به ویژه بعد از دهه ۱۹۹۰ در اقتصاد جهانی بارزتر شده است (بهشتی، ۱۳۸۹: ۲۴).

توسعه از ابعاد زیر قابل بررسی است:

از آنجا که استفاده از امکانات در جهان هستی، به ویژه در جامعه انسانی، به علت استفاده نامطلوب و یا در واقع به علت شکل گیری روابط اجتماعی ناعادلانه در جامعه به صورت مطلوب و عادلانه توزیع نمی شود، بنابراین توسعه نیز در جامعه انسانی به اشکال گوناگون پدیدار می شود. مهمترین و پرمسئله ترین مشکل توسعه در جهان امروز، توسعه ناموزون و عوارض نامطلوب آن است (سیف الهی، ۱۳۸۱: ۵۵).

از کیا و غفاری ابعاد نهفته در اصطلاح توسعه را اینگونه بر می شمارند:

۱- توسعه مقوله ای ارزشی است،

۲- توسعه جریانی چندبعدی و پیچیده است

۳- توسعه ارتباط نزدیکی با مفهوم بهبود دارد (از کیا و غفاری، ۱۳۸۴: ۲۷).

کمترین نکاتی که در تعریف توسعه باید مد نظر داشت عبارتند از این که، اولاً باید توسعه را یک مقوله ارزشی به شمار بیاوریم، ثانیاً باید آن را جریانی چند بعدی و پیچیده بدانیم، و، ثالثاً، باید به ارتباط و نزدیکی آن با مفهوم بهبود توجه داشته باشیم (از کیا و غفاری، ۱۳۸۴: ۲۴).

مفهوم دیگری که در بحث از توسعه مطرح میشود توسعه فرهنگی است. این مفهوم از اوایل دهه ۱۹۸۰ به بعد از طرف یونسکو در مباحث توسعه مطرح شده و از مفاهیمی است که نسبت به سایر بخش های توسعه از ابعاد و بار ارزشی بیشتری برخوردار است و تأکید بیشتری بر نیازهای غیر مادی افراد جامعه دارد. بنابراین، فرآیندی است که در طی آن با ایجاد تغییراتی در حوزه های ادراکی، شناختی، ارزشی و گرایشی انسان ها، قابلیت ها و باورها، شخصیت ویژه ای را در آنها به وجود می آورد، که حاصل این باورها و قابلیت ها، رفتارهای کنش های خاصی است که مناسب توسعه می باشد (همان: ۴۸).

با وجود گوناگونی مفهوم توسعه و جزئیات آن، امروزه درک مشترکی در میان صاحب نظران و حتی مردم عادی بر سر مطلوبیت توسعه یافتگی وجود دارد؛ اگرچه نوع مطلوبیت، جنبه ها و چگونگی رسیدن به آن نزد سیاست گذاران، و اندیشمندان حوزه های گوناگون علمی در دوره های زمانی متفاوت بوده است. در بحث مطلوبیت، اقتصاددانان بر بهبود، رفاه و افزایش سطح مادی و معیشتی افراد تأکید کرده اند. همچنین جامعه شناسان بر گسترش شبکه ها و روابط اجتماعی؛ فرهنگ شناسان بر عمق بخشی به معناها و زندگی و دسترسی بیشتر به کالاها و خدمات فرهنگی تأکید

^۱ Breton woods

^۲ International monerary fund

^۳ International Bank for Reconstruction and Development

دارند و سیاست مدارن بر توزیع عادلانه تر قدرت و افزایش مشارکت سیاسی شهروندان، روان‌شناسان بر رشد اجتماعی، روانی و جسمانی و جغرافی دانان بر سازگاری با فضا و بهره‌برداری از آن و تسلط بر محیط تأکید کرده‌اند (اسماعیلی، ۱۳۸۵: ۳۶).

تعریف فرهنگ

فرهنگ، جهان زیست متافیزیکی و نرم افزاری جمعی انسان و به عبارتی همانند اتمسفر، قضای تنفسی و تحرکی حیات جمعی آدمیان است. در حقیقت هر چند بین فرهنگ و همه مقولات، تعامل، تأثیر و تأثر وجود دارد، اما فرهنگ اشرف و اشمال است (رشاد، ۱۳۸۵: ۵۵). فرهنگ یکی از رایج‌ترین واژه‌هاست که در همه تمدن‌های زنده جهان مورد استفاده قرار گرفته است و به طوری که همه گروه‌های مردم، از مردم معمولی تا متخصصان رشته‌های گوناگون، کم و بیش با این واژه آشنا بوده یا آن را به کار می‌گیرند. گستره معنایی این واژه بسیار وسیع است و تاکنون به معانی گوناگون توسط متخصصان مختلف علوم انسانی مورد استفاده قرار گرفته است و همین امر، مبدأ و منشأ ابهام در تعریف اصطلاحی فرهنگ گردیده است (پیروزمند، ۱۳۸۸: ۲۱).

در یکی از قدیمی‌ترین تعاریف، ادوارد برنت تیلور^۱ انسان شناس معروف بریتانیایی در کتاب «فرهنگ ابتدایی»، فرهنگ را «کلیت پیچیده‌ای شامل دانش، عقاید، هنر، اخلاقیات، قانون، آداب و رسوم، و بسیاری قابلیت‌ها و عادات دیگر که به وسیله‌ی انسان، به عنوان عضوی از جامعه کسب میشوند» تعریف می‌کند (تایلر، ۲۰۱۰). آنتونی گیدنز^۲ (۲۰۰۶) جامعه‌شناس معاصر آمریکایی نیز فرهنگ را شامل باورهای ارزش‌ها، هنجارها و معانی مشترکی میداند که یک هویت مشترک را در بین گروهی از مردم به وجود می‌آورد. به اعتقاد او دین نیز نوعی فرهنگ است، چرا که تمامی این ویژگی‌ها را دارا می‌باشد و نهایتاً نیز بر اساس تعریف ارائه شده در اصول سیاست فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، مصوب سال ۷۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی، فرهنگ کلیت هم تافته و به هم پیوسته‌های از باورها، فضایل و ارزش‌ها، آرمان، دانش‌ها، هنرها و فنون، آداب و اعمال جامعه را شامل شده و مشخص کننده ساخت و تحول کیفیت زندگی هر ملت است. (شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۷۱)

دیگر ویژگی عمده فرهنگ نسبی بودن آن است. گرچه نمی‌توان انکار کرد که گروه‌های مختلف انسانی از لحاظ تفکر، احساس و عمل متفاوتند، برتری یا فروتری ذاتی قائل شدن برای آنها به هیچ روی قابل قبول نیست. یک فرهنگ هیچ معیاری مطلق برای قضاوت کردن درباره فرهنگ‌های دیگر ندارد و بد یا خوب دانستن یک فرهنگ بر هیچ معیار عینی و فرافرهنگی استوار نیست (هافستد^۳، ۱۹۹۷: ۱۱۹).

^۱ Edward Burnet Tylor (1832-1917)

^۲ Anthony Giddens

^۳ Hofstede

نظریه فرهنگ و توسعه وبر

ماکس وبر (۱۸۶۴ - ۱۹۲۰) از جمله جامعه‌شناسان مکتب کلاسیک می‌باشد که در مورد فرهنگ و توسعه نظریه‌پردازی نمود. وبر بر زندگی عقلانی انسانی در جامعه تأکید دارد. این پویای شدن جهان به این معنی است که قدرت به میزان زیادی از دست رهبران سیاسی سنتی خارج شده و در اختیار نظام دیوان سالاری و سازمان‌های رسمی که بیش از پیش تبلور عقلانیت بوده قرار گرفته است. محور اصلی بحث وبر آن چنان که در اثر معروفش برمی‌آید، شناسایی و ریشه‌های ظهور « اخلاق پروتستان و روح سرمایه‌داری » تحت عنوان سرمایه‌داری است و اینکه چرا نظام سرمایه‌داری و به دنبال آن توسعه صنعتی در مغرب زمین محقق شد و در سایر جوامع چنین نظامی به منته ظهور نییوسته است (وبر، ماکس، ۱۳۷۴). وبر به این رهیافت تأکید می‌کند که محقق شدن نظام سرمایه‌داری در مغرب زمین نیازمند روحیه‌ای خاص و به تعبیری، زمینه‌ای اخلاقی، روانی، اجتماعی و فرهنگی خاص بوده که جوامع غربی با همراه شدن با چنین زمینه و روحیه خاص توانسته‌اند به نظام سرمایه‌داری و در نهایت جامعه‌ای صنعتی دست پیدا کنند (از کیا، ۱۳۸۴: ۱۵۱).

نظریه ساختارگرایی پارسونز

تالکوت پارسونز (۱۹۵۱) با تحلیل‌های خود به این نتیجه می‌رسد که در جوامع سنتی روابط شخصی حاکم بوده و در جوامع پیشرفته روابط به صورت غیرشخصی درآمده است. به طور مثال در جوامع سنتی روابط کارفرما با کارگر یک رابطه احساسی و چهره به چهره است و کارفرمایان با کارگران مانند اعضاء خانواده خود رفتار می‌کنند و حتی زمانی که شرکت هایشان در حال ضرر هستند حاضر به اخراج کارگران نمی‌شوند اما در جوامع پیشرفته اوضاع کاملاً معکوس بوده و روابط اجتماعی عموماً به سمت حالت غیرشخصی، بیگانه و غیرمستقیم پیش می‌رود. دومین گروه متغیرهای پارسونز روابط خاص‌گرایی در مقابل روابط عام‌گرایی است. بدین معنا که در جوامع سنتی افراد تمایل دارند در دایره‌ی اجتماعی خود معاشرت نمایند اما در جوامع پیشرفته افراد ناچارند با غریبه‌ها سروکار داشته و با استفاده از قواعد عام‌گرایی با آن‌ها رفتار نمایند و بی‌اعتمادی از خواص این جوامع است. سومین مؤلفه عبارت است از جهت‌گیری جمع‌گرایی در مقابل جهت‌گیری خویش‌نگرایی یا منافع شخصی. به عبارتی در جوامع سنتی جهت‌گیری وفاداری به سمت جمع خانواده، اجتماع، دولت و منافع اجتماعی است حال آنکه در جوامع پیشرفته فردیت و حفظ منافع شخصی اولویت محسوب می‌شود. چهارمین دسته از متغیرهای پارسونز عبارت است از انتساب در جوامع سنتی در برابر اکتساب در جوامع صنعتی و توسعه یافته. پنجمین مؤلفه نیز عبارت است از نقش‌های اختصاصی در مقابل آمیختگی نقش‌ها، یعنی در جوامع سنتی غالباً نقش تخصصی برای افراد وجود ندارد و افراد تقریباً تمامی مهارت‌های زندگی را لازم دارند. به طور مثال نقش یک کارفرما در جامعه سنتی تنها استخدام کارگر نیست بلکه آموزش کارگر و حمایت و حفاظت از وی را نیز بر عهده دارد، لیکن در جوامع توسعه یافته نقش کارفرما تنها یک نقش اختصاصی است (پارسونز و شیلز، ۱۹۸۶: ۶۸).

دیدگاه مکتب‌نوسازی و رابطه توسعه و فرهنگ

دیدگاه نوسازی به عنوان یکی از دیدگاه‌های غالب در ادبیات توسعه مطرح می‌باشد. جامعه‌شناسان مکتب‌نوسازی در مفهوم نوسازی معمولاً به ابعادی چون تفکیک و تمایز اجتماعی نقش‌ها و دگرگونی در کنش‌ها و غالب شدن کنش‌های عقلانی و منطقی در بین افراد جامعه توجه دارند. نوسازی، دیدگاهی است که در پی تبیین موانع درونی و داخلی در کشورهای جهان سوم می‌باشد. دیدگاه نوسازی معتقد به مجموعه‌ای از تغییرات در اقتصاد، نظام آموزشی، شیوه‌های تفکر، کنش و زندگی برای توسعه می‌باشد (سچ و هاگیس، ۲۰۰۰: ۶۸).

به تعبیری این نظریه معتقد است ساختارهای درونی و داخلی جوامع را آماده و مستعد پذیرش پوشش‌های نوسازی سازیم. الگوی عملی آن‌ها تجربه تاریخی مغرب زمین و کشورهای پیشرفته و توسعه یافته غربی است و بر مبنای دیدگاه تئوری که از آن برخوردارند و نیز به واسطه ایده‌آل و کمال مطلوب شمردن آنچه که در مغرب زمین محقق شده است، به نوعی الگوی توسعه و متجدد شدن غربی را پذیرفته و با عنایت به سازوکارهای درونی کشورهای توسعه یافته که زمینه‌ساز توسعه یافتگی و متجدد شدن آن‌ها شده است، فقدان تحقق این سازوکارها را در کشورهای غیر غربی و توسعه‌نیافته جستجو می‌کنند. همچنین بر مبنای جستجو و پژوهش خود که برخاسته از مدل‌های غربی است، به ارائه راه حل و نسخه نویسی در خصوص این کشورها می‌پردازند (از کیا، ۱۳۸۴: ۴۸).

اهداف سیاست‌های فرهنگی یونسکو^۱

برای نخستین بار در یونسکو بحث توسعه و فرهنگ مطرح و با اعلام اندیشه‌ی توسعه در دهه‌های ۶۰ تا ۷۰ این مبحث در کشورهای اروپایی گسترش یافت و اولین کنفرانس توسعه‌ی فرهنگی در سال ۱۹۷۰ میلادی با حضور نمایندگان ۸۵ کشور در ونیز برگزار شد. مفهوم توسعه فرهنگی از دهه ۱۹۸۰ از طرف سازمان یونسکو در ادبیات توسعه مطرح شد و از مفاهیمی است که نسبت به سایر بخش‌های توسعه چون توسعه اقتصادی، توسعه اجتماعی و توسعه سیاسی از ابعاد و بار ارزشی بیشتری برخوردار است و تأکید بیشتری بر نیازهای غیرمادی افراد جامعه دارد (از کیا، ۱۳۸۸: ۴۸).

تعریف توسعه فرهنگی

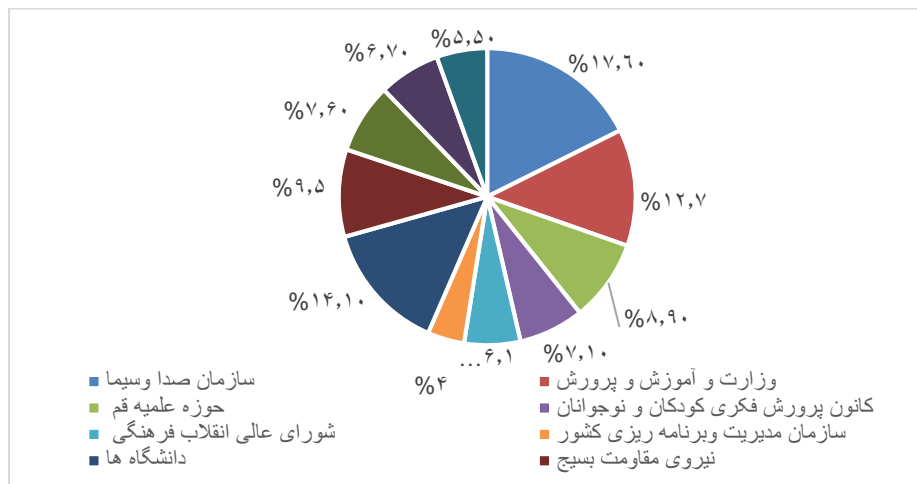
پی‌یر بوردیو، از مهم‌ترین نظریه پردازان سرمایه اجتماعی توجه ویژه‌ای به مفهوم سبک زندگی داشته است. وی در این راه از مفهوم «تمایز» بهره می‌گیرد. تمایز، به تفاوت‌هایی اشاره دارد که بین رفتار و سبک‌های زندگی افراد جامعه به دلیل موقعیت‌های متفاوتشان از لحاظ سرمایه و میدان‌های اجتماعی گوناگون وجود دارد. گروه‌های اجتماعی از نگاه بوردیو از چنان منش‌های متفاوتی برخوردارند که تجلی آن در گوناگونی‌های مصرف‌شان نمود پیدا می‌کند؛ از این رو، سبک زندگی فضایی است که کنش‌گران متأثر از آن می‌آموزند چگونه زندگی کنند، چه چیزی را ارجح و چه چیز را زیبا بشمارند (علیزاده، ۱۳۸۸: ۳۹).

بدین‌سان انسان در تلاش برای توسعه فرهنگی سبب رشد و تعالی و خودشکوفایی خودش میگردد. صفت برای توسعه می باشد، و نه مضاف الیه. « فرهنگی » مفهوم « توسعه فرهنگی » اما در ترکیب دیگر باشد و ماهیت فرهنگی داشته « فرهنگی » باید « توسعه » به این معنی است که « توسعه فرهنگی » در نتیجه باشد، یا توسعه باید مبتنی بر فرهنگ باشد. به عبارت دیگر همه انواع توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی باید مبتنی بر فرهنگ باشد و ماهیت فرهنگی داشته باشد (پهلوان، ۱۳۸۷:۱۳۴).

تعابیر مختلفی درباره توسعه فرهنگی وجود دارد، ولی تعریف ایجاد شرایط و امکانات مادی و معنوی مناسب در این مفهوم قابل توجه است افراد جامعه به منظور شناخت جایگاه آنان، افزایش علم و دانش انسان ها، آمادگی برای تحول و پیشرفت و پذیرش اصول کلی توسعه مانند قانون پذیری، نظم و انضباط، بهبود روابط اجتماعی و انسانی، افزایش توانایی‌های علمی و اخلاقی و معنوی برای همه افراد جامعه در مجموع با توجه به مطالب ذکر شده می توان گفت توسعه فرهنگی عبارت است از بسط امکان مشارکت فرهنگی مردم که با مشارکت آنها در فعالیت‌های فرهنگی فراهم می آید. اولین گام‌های این امر، سوادآموزی و آموزش عمومی مردم از طریق توده‌ای کردن مصرف کالاهایی نظیر کتاب و ایجاد نمایشگاه‌ها و جشنواره‌های تئاتر و ... است (پورافکاری، ۱۳۸۹:۲۵).

تعیین سهم تأثیر دستگاه‌های دولتی بر فرهنگ کشور

ایمان رکوعی در سال ۱۳۸۴ در تحقیقی با طرح پژوهشی در دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی تلاش نموده که با استفاده از یکی از فنون نرم تصمیم گیری چند شاخصه یعنی AHP تأثیرگذارترین دستگاه‌های دولتی بر فرهنگ کشور را شناسایی و رتبه بندی نماید. از آنجا که تعداد دستگاه‌های دولتی در این تحقیق ۱۱۱ دستگاه برآورد شده، طی دو مرحله غربال، تعداد ۶۵ دستگاه و سازمان دولتی به عنوان دستگاه‌هایی که تأثیر بیشتری بر فرهنگ عمومی جامعه دارند، انتخاب گردیده اند. سپس با استفاده از پرسشنامه‌های AHP میزان تأثیرگذاری هر یک از آنها بر چهار حوزه فرهنگ دینی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی از منظر معیارهای مختلف هر یک از این بخش‌ها سنجش گردیده است. در جمع بندی تحقیق نیز سهم تأثیر ۱۱ دستگاه با بیشترین میزان تأثیرگذاری در مجموع فرهنگ عمومی بدین شرح آمده است:

شکل ۱: مهمترین دستگاه‌های تاثیرگذار بر فرهنگ عمومی جامعه

قوم بختیاری

قوم بختیاری به عنوان پر جمعیت‌ترین جامعه عشایری کشور و یکی از قدیمی‌ترین اقوام ایرانی محسوب می‌شود که ساختار و قدرت و سازمان اجتماعی تعریف شده‌ای را در سایر ایلات و عشایر ایران دارد. (الهیاری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۶). و با توجه به سه شیوه زندگی شهری، روستایی و عشایری در داخل کشور و مهاجرت تعدادی از این قوم به خارج از کشور آمار دقیقی در مورد جمعیت آنها در دست نیست و مردم این قوم در جنوب غربی ایران در استان‌های چهارمحال و بختیاری، استان کهگیلویه و بویراحمد خوزستان، لرستان، اصفهان و استان مرکزی، تهران، کرمان، فارس، گیلان و دیگر مناطق زندگی می‌کنند (جین راف گارثویت، ۱۳۷۲) و پراکندگی و قلمروی قوم بختیاری در شکل ۲ الف نیز آورده شده است.

جامعه مورد مطالعه شده شهرستان الیگودرز است این شهرستان با مساحتی ۵۰۰۰ کیلومتر مربع در شرق استان لرستان واقع شده است. جمعیت این شهرستان ۱۳۷،۵۳۴ هزار نفر است (آمار ایران، ۱۳۹۵: ۱۲) و مردم این شهرستان به زبان لری بختیاری تکلم می‌کنند.

شکل ۲: الف) پراکندگی جمعیتی قوم بختیاری (ب) موقعیت مکانی شهرستان الیگودرز در استان لرستان (ج) نقشه شهرستان الیگودرز

روش تحقیق و چهارچوب پژوهش

تحقیق حاضر با توجه به ماهیت آن از حیث هدف، کاربردی- توسعه‌ای محسوب می‌شود، روش تحقیق مورد استفاده در پژوهش کمی است. حجم کل جامعه آماری ۳۲۲ نفر بوده است که بر اساس اندازه جدول مورگان تعیین گردید. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد، که با استفاده از روش میدانی و توزیع پرسشنامه سعی می‌شود تا موانع بدست آمده با استفاده از آزمون رتبه‌بندی فریدمن، مولفه‌های بدست آمده رتبه‌بندی می‌شوند. در این پرسشنامه مولفه‌های ضعف دانش فرهنگی، حاکم بودن اخلاق سنتی، ضعف فرهنگ، ضعف عملکرد فرهنگی نیروی انسانی، ویژگی‌های اخلاقی و خاص قوم بختیاری و شاخص‌های توسعه فرهنگی و ویژگی‌های جغرافیایی قوم بختیاری در ارتباط با توسعه فرهنگی قوم بختیاری را در برمی‌گرفت، هر مولفه دارای چند سوال بوده است و سپس دیدگاه مخاطبین براساس پنج طیف ارزشی لیکرت بود که برای خیلی کم نمره ۱، کم نمره ۲، تا حدودی نمره ۳، زیاد نمره ۴ و خیلی زیاد نمره ۵ گردآوری گردید.

جهت روایی و اعتبار پرسشنامه، ابتدا تعدادی از پرسشنامه‌ها را در اختیار معدودی از صاحب‌نظران قرار گرفت و پس از پاسخگویی آنها و تجدید نظرهای لازم به توزیع پرسشنامه‌ها پرداخته شد و علاوه بر آن برای سنجش میزان سازگاری درونی گویه‌ها با استفاده از نرم افزار spss مقدار آلفای کرونباخ بدست می‌آید.

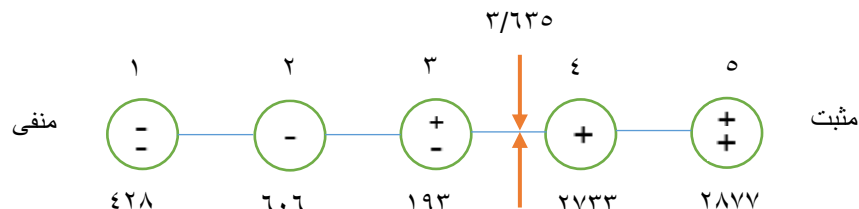
روایی و پایایی پرسشنامه

پایایی و روایی پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ در نرم افزار spss و نرم افزار Excel برای محاسبات داده‌ها بررسی شد، بر اساس نتایج پیشین میزان الفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷۰ را پایا محسوب می‌کنند لازم به ذکر است که مقدار آلفای کرونباخ برای این پژوهش ۰/۸۵ بدست آمد که نشان دهنده ی عالی این شاخص در این پژوهش می‌باشد. (جدول ۱). میانگین نمره پاسخگویان مطابق طیف بوگاردوس در شکل ۳ برابر ۳/۶۳۵ میباشد.

میانگین		بسیار زیاد ۵	زیاد ۴	تاحدود ۳	کم ۲	خیلی کم ۱		گویه‌ها	ردیف	ارزیابی و پایایی پرسشنامه مولفه
میانگین	جمع	CVR	CVR	۳	۲	۱	توزیع			
۳/۹۵۹	۳۲۲	۱۲۳	۹۸	۷۵	۱۷	۹	فراوانی	رسانه بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۱	
	۱۰۰	۰/۳۸۱	۰/۳۰۴	۰/۲۳۲	۰/۰۵۲۷	۰/۰۲۸	درصد فراوانی			
۳/۷۵۱	۳۲۲	۱۰۲	۹۲	۸۷	۲۸	۱۳		آموزش بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۲	صفت دانشی فرهنگی
	۱۰۰	۰/۳۱۶	۰/۲۸۵	۰/۲۷۰	۰/۰۸۶	۰/۵۹۰				
۴/۱۵۵	۳۲۲	۱۴۵	۱۰۹	۴۸	۱۳	۷		کمبود مراکز فرهنگی بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۳	
	۱۰۰	۰/۴۵۰	۰/۳۳۸	۰/۱۴۹	۰/۰۴۰	۰/۰۲۱				
۳/۸۰۴	۳۲۲	۱۱۳	۸۲	۹۳	۱۹	۱۵		آداب و سنت‌ها بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۴	
	۱۰۰	۰/۳۵۰	۰/۰۲۵	۰/۲۸۸	۰/۰۵۹	۰/۰۴۶				
۳/۵۸۳	۳۲۲	۹۳	۷۰	۱۱۵	۲۰	۲۴		روحیات جسمی بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۵	حاکم بودن اخلاق سنتی
	۱۰۰	۰/۲۸۸	۰/۲۱۷	۰/۳۵۷	۰/۰۶۲	۰/۰۷۴				
۳/۸۵۰	۳۲۲	۸۷	۱۳۶	۷۳	۱۶	۱۰		رقابت‌های تقابلی بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۶	
	۱۰۰	۰/۲۷۰	۰/۴۲۲	۰/۲۲۶	۰/۰۴۹	۰/۰۳۱				
۰/۹۰۰	۳۲۲	۱۲۰	۱۱۲	۴۸	۲۲	۲۰		رفتارهای ضد فرهنگ بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۷	
	۱۰۰	۰/۳۷۲	۰/۳۴۷	۰/۱۴۹	۰/۰۶۸	۰/۰۶۲				
۴/۰۰۹	۳۲۲	۱۱۷	۱۲۸	۵۳	۱۱	۱۳		تعصبات قوی و قبیل‌های بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۸	صفت فرهنگی
		۰/۳۶۳	۰/۳۹۷	۰/۱۶۴	۰/۰۳۶	۰/۰۴۰				
۴/۰۴۳	۳۲۲	۱۵۹	۷۸	۴۱	۲۸	۱۶		سیاست‌زدگی در حوزه فرهنگی بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۹	
	۱۰۰	۰/۴۹۳	۰/۲۴۲	۰/۱۲۷	۰/۰۸۶	۰/۰۴۹				
۴/۴۸۷	۳۲۲	۷۵	۹۳	۹۵	۳۲	۲۷		گزارش عملکرد بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۱۰	ضعف عملکرد فرهنگی نیروی انسانی
	۱۰۰	۰/۲۳۲	۰/۲۸۸	۰/۲۹۵	۰/۰۹۹	۰/۰۸۳				
۴/۰۲۷	۳۲۲	۱۲۹	۱۰۵	۶۵	۱۴	۹		ایده فرهنگی بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۱۱	
	۱۰۰	۰/۴۰۰	۰/۳۲۶	۰/۲۰۱	۰/۰۴۳	۰/۰۲۷				
۳/۵۹۹	۳۲۲	۹۵	۸۹	۸۰	۳۰	۲۸		نیروی انسانی بر توسعه	۱۲	

	۱۰۰	۰/۲۹۵	۰/۲۷۶	۰/۲۴۸	۰/۰۹۳	۰/۰۸۶	فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.		
۳/۹۰۳	۳۲۲	۹۹	۱۳۲	۶۰	۲۳	۸	فرهنگی سنتی بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۱۳	ویژگی‌های اخلاقی
	۱۰۰	۰/۳۰۷	۰/۴۰۹	۰/۷۸۶	۰/۰۷۱	۰/۰۲۴۲			
۴/۰۱۸	۳۲۲	۱۲۰	۱۲۹	۴۵	۱۵	۱۳	وحدت ایلی بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۱۴	
	۱۰۰	۰/۳۷۲	۰/۴۰۰	۰/۱۳۹	۰/۰۴۶	۰/۰۴۰			
۴/۴۱۲	۳۲۲	۱۳۰	۱۲۸	۵۰	۸	۶	وطن پرستی و ایران مداری بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۱۵	
	۱۰۰	۰/۴۰۳	۰/۳۹۷	۰/۱۵۵	۰/۰۲۴	۰/۰۱۸			
۲/۹۵۹	۳۲۲	۱۱۷	۸۷	۹۶	۱۰	۱۲	هویت خواهی بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۱۶	
	۱۰۰	۰/۳۶۳	۰/۲۷۰	۰/۲۹۸	۰/۰۳۱	۰/۰۳۷			
۲/۴۰۶	۳۲۲	۱۲۳	۹۲	۸۴	۹	۱۴	همزیستی مسالمت آمیز بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۱۷	
	۱۰۰	۰/۳۸۱	۰/۲۸۵	۰/۲۶۰	۰/۰۲۷	۰/۰۴۳			
۳/۰۹۳	۳۲۲	۷۵	۸۳	۷۲	۳۴	۵۸	سبک زندگی و کوچ عشایر بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۱۸	ویژگی‌های خاص قوم بختیاری
	۱۰۰	۰/۲۳۲	۰/۲۵۷	۰/۲۲۳	۰/۱۰۵	۰/۱۸۰			
۲/۹۰۰	۳۲۲	۶۶	۴۶	۹۳	۵۲	۶۵	جمعیت مستقل قوم بختیاری بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۱۹	
	۱۰۰	۰/۲۰۴	۰/۱۴۲	۰/۲۸۸	۰/۱۶۱	۰/۲۰۱			
۴/۰۱۵	۳۲۲	۱۲۸	۸۷	۹۶	۶	۵	نصب نماد بزرگان قوم بختیاری بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۲۰	
	۱۰۰	۰/۳۹۷	۰/۲۷۰	۰/۲۹۸	۰/۰۱۸	۰/۰۱۵			
۴/۰۳۱	۳۲۲	۱۵۵	۸۸	۳۱	۳۰	۱۸	حل اختلاف در بین قوم بختیاری بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۲۱	شاخصه‌های توسعه فرهنگی
	۱۰۰	۰/۴۱۸	۰/۲۷۳	۰/۰۹۶	۰/۰۹۳	۰/۰۵۵			
۳/۲۳۲	۳۲۲	۴۴	۱۲۳	۵۷	۶۰	۳۸	نوع دوستی در بین قوم بختیاری بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۲۲	
		۰/۱۳۶	۰/۳۸۱	۰/۱۷۷	۰/۱۸۶	۰/۱۱۸			
۱/۴۲۷	۳۲۲	۹۸	۱۷۳	۲۵	۱۴	۱۲	لباس قوم بختیاری در قوم بختیاری بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۲۳	
	۱۰۰	۰/۳۰۴	۰/۵۳۷	۰/۰۷۷	۰/۰۴۳	۰/۰۳۷			
۳/۰۹۳	۳۲۲	۴۳	۷۸	۱۱۸	۳۲	۵۱	محیط زیست قوم	۲۴	ویژگی‌های

جغرافیایی	بختیاری بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۰/۱۵۰	۰,۰۹۹	۰,۳۳۶	۰,۲۴۲	۰,۱۳۳	۱۰۰
۲۵	طبیعت آرام قوم بختیاری بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۱۰	۱۷	۸۳	۹۹	۱۱۳	۳۲۲
		۰/۰۳۱	۰/۰۵۲	۰/۲۵۷	۰/۳۰۷	۰/۳۵۰	۱۰۰
۲۶	آثار باستانی قوم بختیاری بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۱۰	۱۶	۷۳	۱۱۵	۱۰۸	۳۲۲
		۰/۳۱/۰	۰/۴۹/۰	۰/۲۲۶/۰	۰/۳۵۷/۰	۰/۳۳۵/۰	۱۰۰
۲۷	ادبیات حماسی قوم بختیاری بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری اثر دارد.	۲۲	۳۰	۸۳	۸۷	۱۰۰	۳۲۲
		۰/۰۶۸	۰/۰۹۳	۰/۲۵۷	۰/۲۷۰	۰/۳۱۰	۱۰۰

شکل ۳. مشخصات طیف بوگاردوس

یافته‌های تحقیق

ترکیب جنسیتی و تحصیلات اعضای نمونه

بر اساس یافته‌های حاصل از متغیرهای جمعیت شناختی در جدول ۱ آورده شده است و همانطور مشاهده می‌شود فراوانی‌ها ۷۱/۴۲۸ درصد پاسخ دهندگان مرد و ۲۸/۵۷۱ درصد پاسخ دهندگان زن بودند. بنابراین درصد بیشتری از جامعه آماری را مردان تشکیل داده‌اند. در نمودار ۱ نشان دهنده توزیع نمونه برحسب تحصیلات آزمودنی‌ها می‌باشد و گویای این است که از لحاظ تحصیلات، پاسخ‌دهندگان دارای مدرک دکترا با ۶ درصد فراوانی کمترین تعداد را به خود اختصاص دادند.

جدول ۲. توزیع فراوانی مربوط به جنسیت و تحصیلات پاسخ دهندگان

جنسیت	تحصیلات					
	زیر دیپلم	دیپلم	فوق دیپلم	کارشناسی	ارشد	دکتری
مرد	۴۱	۵۷	۴۷	۳۶	۳۴	۱۵
زن	۱۵	۲۱	۱۳	۲۵	۱۵	۳
کل	۵۶	۷۸	۶۰	۶۱	۴۹	۱۸

شاخص‌های توسعه فرهنگی

برای بررسی مولفه‌های توسعه فرهنگی در قوم بختیاری میانگین نمرات حاصل از ۲۷ گویه مورد سنجش به عنوان نمره توسعه فرهنگی قوم بختیاری از دیدگاه هر پاسخگو میانگین نمرات ۳/۵۴ بود. بنابراین میتوان نتیجه گرفت که پاسخگویان مطابق جدول ۳ در مجموع نقش مولفه‌های توسعه فرهنگی در قوم بختیاری را از حد متوسط بالاتر ارزیابی کردند.

جدول ۳. شاخص‌ها و پراکندگی نمره توسعه فرهنگی قوم بختیاری از دیدگاه پاسخگویان

مؤلفه‌های توسعه فرهنگی	تعداد پاسخگویان (N)	میانگین ($\bar{X}$)	انحراف استاندارد (ds)	واریانس (V)	ضریب تغییر (CV)
ضعف دانش فرهنگی	۳۲۲	۳/۹۵۵	۲/۷۶۲	۰/۱۰۴	۰/۴۴۵
اخلاق سنتی	۳۲۲	۳/۷۴۵	۱/۱۱۰	۱/۲۳۲	۰/۲۹۶
ضعف فرهنگی	۳۲۲	۲/۹۹۶	۰/۲۵۲	۱/۵۶۷	۰/۴۱۷
عملکرد فرهنگی نیروی انسانی	۳۲۲	۳/۷۰۴	۱/۱۷۶	۱/۳۸۲	۰/۳۱۷
ویژگی‌های اخلاقی	۳۲۲	۳/۴۸۵	۰/۰۱۵۲	۱/۰۳۰	۰/۲۹۱
ویژگی‌های خاص قوم بختیاری	۳۲۲	۲/۹۹۶	۱/۳۲۹	۱/۷۶۶	۰/۴۴۳
توسعه فرهنگی قوم بختیاری	۳۲۲	۳/۸۲۶	۱/۱۴۳	۱/۳۰۶	۰/۲۹۸
ویژگی‌های جغرافیایی	۳۲۲	۳/۶۱۴	۱/۶۸۰	۲/۸۲۲	۰/۴۶۴

توسعه فرهنگی قوم بختیاری از دیدگاه پاسخگویان در گروه‌های سنی مختلف

شاخص‌های توسعه فرهنگی قوم بختیاری از دیدگاه پاسخگویان در چهار گروه سنی متفاوت در جدول ۴ آورده شده است مطابق داده‌های بدست آمده از جدول ذکر شده گویای این است که پاسخگویان گروه سنی ۳۱ تا ۴۰ سال دارای بالاترین میانگین معادل ۳/۸۵۴ و گروه سنی ۵۱ و بالاتر دارای کمترین میانگین ۳/۱۷۹ می‌باشد.

جدول ۴. نمره توسعه فرهنگی قوم بختیاری از دیدگاه پاسخگویان در گروه‌های سنی مختلف

سن	فراوانی (N)	میانگین ($\bar{X}$)	انحراف استاندارد (ds)	واریانس (V)	ضریب تغییر (CV)
۲۰-۳۰	۱۱۹	۳/۶۸۰	۱/۶۳۹	۲/۶۸۶	۰/۴۴۵
۳۱-۴۰	۱۱۱	۳/۸۵۴	۱/۱۴۲	۱/۳۰۴	۰/۲۹۶
۴۱-۵۰	۶۷	۳/۷۲۱	۱/۱۷۶	۱/۳۸۲	۰/۳۱۶
۵۱ و بالاتر	۲۵	۳/۱۷۹	۱/۱۵۲	۱/۳۷۲	۰/۴۱۶

توسعه فرهنگی قوم بختیاری از دیدگاه پاسخگویان با سطوح مختلف تحصیلی

تعداد پاسخگویان از نظر سطح تحصیلات در چهار گروه زیر دیپلم، دیپلم، کاردانی، کارشناسی، ارشد و دکتری طبقه بندی شدند. شاخص‌های پراکندگی نمره توسعه فرهنگی قوم بختیاری از دیدگاه پاسخگویان در سطوح تحصیلی مورد نظر در جدول ۵ ارائه شده است

براساس داده‌های جدول ۵ گویای آن است که پاسخگویان دارای تحصیلات زیر دیپلم دارای بالاترین میانگین معادل نقش شاخص‌های توسعه فرهنگی را در توسعه فرهنگی قوم بختیاری مؤثر می‌دانستند. در این میان پایین‌ترین میانگین نمرات مربوط به پاسخگویان دارای تحصیلات فوق دیپلم است.

جدول ۵. شاخص‌ها و پراکندگی نمره توسعه فرهنگی قوم بختیاری از دیدگاه پاسخگویان سطوح تحصیلی مختلف

تحصیلات	فراوانی (N)	میانگین ($\bar{x}$)	انحراف استاندارد (ds)	واریانس (v)	ضریب تغییر
زیر دیپلم	۵۶	۳/۶۸۵	۱/۲۱۴	۱/۱۹۰	۰/۲۹۶
دیپلم	۷۸	۳/۴۳۵	۱/۰۱۷	۱۰/۳۴۲	۰/۲۹۷
فوق دیپلم	۶۰	۳/۲۲۸	۱/۰۱۲	۱/۰۲۴	۰/۳۰۸
کارشناسی	۶۱	۳/۳۲۰	۱/۲۵۶	۱/۵۷۷	۰/۳۷۸
کارشناسی ارشد	۴۹	۳/۱۵۲	۱/۳۴۵	۱/۸۰۹	۰/۴۲۶
دکتری	۱۸	۳/۲۸۳	۱/۴۲۵	۲/۰۳۰	۰/۶۱۸

آزمون رتبه بندی فریدمن

به منظور رتبه بندی موانع از آزمون فریدمن استفاده گردیده است. آزمون فریدمن برای تجزیه واریانس دو طرفه (برای داده‌های غیر پارامتری) به روش رتبه‌بندی به کار می‌رود و نیز برای مقایسه میانگین رتبه‌بندی گروه‌های مختلف کاربرد دارد. آزمون فریدمن یک آزمون ناپارامتری، معادل آنالیز واریانس با اندازه‌های تکراری (درون گروهی است) که از آن برای مقایسه میانگین رتبه‌ها در بین k متغیر (گروه) استفاده می‌کنیم. نتایج آن در جدول زیر آمده است. هر کدام از شاخص‌ها یا سوالاتی که رتبه بالاتری دارند، از دیدگاه پاسخ دهندگان ارزش بیشتری داشته‌اند.

براساس نتایج مشاهدات که در جدول آزمون فریدمن گردآوری شده است، مقدار بدست آمده برای P مقدار در سطح اطمینان ۹۵ درصد با درجه ی آزادی ($df=2$) کمتر از سطح معنی داری ($\alpha = /05$) است، یعنی با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان رتبه‌بندی شاخص‌های اثر گذار بر توسعه فرهنگی قوم بختیاری را بصورت توصیفی به شرح ذیل ارائه دهیم:

جدول ۶. آزمون رتبه بندی فریدمن برای شاخص‌ها

رتبه	سوال تحقیق	میانگین امتیاز شاخص
۱	ضعف دانش فرهنگی	۳/۹۵۵
۲	شاخص‌های توسعه فرهنگی	۳/۸۲۶
۳	حاکم بودن اخلاق سنتی	۳/۷۴۵
۴	ضعف عملکرد فرهنگی نیروی انسانی	۳/۷۰۴
۵	ویژگی‌های جغرافیایی	۳/۶۱۴
۶	ویژگی‌های اخلاقی	۳/۴۸۵
۷	ضعف فرهنگ	۲/۹۹۶
۸	ویژگی‌های خاص قوم بختیاری	۲/۹۹۵

رتبه‌بندی شاخص‌های معرفی شده در هر حوزه بر اساس چالش‌های توسعه فرهنگی همانطور که مشاهده می‌شود تنظیم شده است. ضعف دانش فرهنگی (cultural knowledge) در رتبه اول چالش‌ها با میانگین ۳/۹۵۵ به عنوان یکی از نقاط ضعف در توسعه فرهنگی قوم بختیاری است و برای تقویت نظام مدیریت دانش این وضعیت باید تقویت گردد. کمترین رتبه‌ها با میانگین ۲/۹۹۵ مربوط به ویژگی‌های خاص (Special features) قوم بختیاری از دیدگاه جامعه آماری مورد تحقیق می‌باشد. در حوزه ویژگی‌های خاص قوم بختیاری بهترین وضعیت برای توسعه فرهنگی قوم بختیاری دارد و این خود نقطه قوتی برای مدیران فرهنگی و سیاست‌گذاران برای توسعه فرهنگی اقوام ایران در توسعه فرهنگی قوم بختیاری محسوب می‌گردد.

در رتبه بندی ضعف عملکرد نیروی انسانی (Manpower performance) با میانگین ۳/۷۰۴ می‌باشد، نقطه ضعف در توسعه فرهنگی قوم بختیاری می‌باشد بدین صورت در بسیاری موارد سپردن مسئولیت سازمان‌ها و نهادهای فرهنگی به دست افراد غیر متخصص، به دلیل نبود آشنایی با فرهنگ اقوام در این حوزه می‌تواند بسیار مشکل ساز باشد. اگر بخواهیم مدیریت فرهنگی صحیحی داشته باشیم و از بحران عدم توسعه فرهنگی خارج شویم، ابتدا لازم است کسانی که مدعی تقویت توسعه فرهنگی و ارتقای فرهنگ هستند، چارچوب‌های اساسی فرهنگ و سطح فرهنگی جامعه در اقوام مختلف را بشناسند و تعریف کنند. متأسفانه شواهد نشان دهنده این است که در حوزه چالش‌های توسعه فرهنگی قوم بختیاری با کادر تخصصی کم و یا ضعیفی مواجه هستیم که این مسئله در جای خود نیاز به آسیب شناسی و بررسی کارشناسانه دارد، بنابراین همچنان که در سایر موضوعات توسعه فرهنگی قوم بختیاری در خصوص ایجاد کادرهای تخصصی فرهنگی باید برنامه ریزی شود.

مشکل دیگر کمی نگرستن به برنامه‌ها و فقدان نگاهی بر اساس راهبردی خاص و ویژگی‌های خاص قوم است. مردم قوم بختیاری در تلاش هستند تا با معرفی کردن ویژگی‌های خاص قوم بختیاری همانند برندسازی و استفاده از لباس‌های بختیاری و گیوه و چوغا را وارد بازار جهانی و ملی کنند تا از طریق برندسازی به توسعه قوم بختیاری کمک کنند ولی متأسفانه فقدان نگرش بلند مدت به پدیده‌های فرهنگی برنامه‌ها و چشم اندازهای سازمان‌های فرهنگی نگاه بلند مدتی را می‌طلبد. نبود یک استراتژی فرهنگی در مورد توسعه فرهنگی اقوام البته به نظر می‌رسد اغلب برنامه‌ها تاکنون سلیقه‌ای بوده و با تغییراتی از جمله تغییر یک مدیر، همه چیز تغییر کرده است،

امری که اشتباه و عکس ذات و اصل کار فرهنگی است. به همین دلیل تصمیم‌های اتخاذ شده اغلب ناپایدار و موقتی هستند و در نهایت منجر به توسعه فرهنگی نخواهد شد در همین راستا به نظر می‌رسد یکی از مشکلات اساسی کشور این است که قانون اساسی را به عنوان یک بسته قبول نکرده ایم و بخش از آن را گرفته و بسیاری را رد کرده‌ایم (همچون اولویت مسائل فرهنگی و توسعه فرهنگی نسبت به مسائل اقتصادی و مسایل دیگر).

در اولویت ویژگی جغرافیایی (Geographical features) که بامیانگین ۳/۶۱۴ می‌باشد، می‌توان گفت حس تعلق فرهنگی جغرافیایی در جامعه مردم بختیاری به نحوی شکل گرفته که از لحاظ عاطفی - روانی، دلبستگی و وابستگی جغرافیایی آنها را نسبت به سرزمین ایران بسیار و شدیداً بالا است. به عبارتی دیگر، از طرفی جامعه بختیاری ایران به جغرافیای ایران و مناطق بختیاری نشین حس تعلق فرهنگی ویژه‌ای دارد و این حس تعلق و دلبستگی به صورت سلسه مراتب قدرتمندی، وفاداری او را نسبت به ارزش‌های فرهنگی محلی تقویت و او را در مسیر حفظ و تثبیت و توسعه فرهنگی قوم بختیاری به حرکت در می‌آورد، ولی از آنجایی که اینکه این منطقه پتانسیل‌های توسعه فرهنگی را دارد و بر همین اساس مردم بختیاری برای توسعه فرهنگ قومی خود تلاش میکنند اما به علت نبود استراتژی فرهنگی، مدیران و برنامه ریزان و تصمیم گیران و مصلحان توسعه توجه لازم را به این پتانسیل‌ها ندارند.

ویژگی‌های اخلاقی (Feature ethics) با میانگین ۳/۴۸۵ می‌باشد. یعنی معیار و ملاک رفتارهای این قوم با اقوام دیگر را نشان می‌دهد و در نتیجه مشخص می‌نماید که مردم بختیاری در راستای خیر و صلاح جامعه و احترام به اقوام دیگر در تلاش هستند تا از این طریق به اشاعه فرهنگی قوم بختیاری کمک کنند.

این مقاله همچنین نشان داده است که اصول اخلاق سنتی (Traditional ethics) قدرت و نیروی خود را از آیین سنتی قوم بختیاری گرفته است. این ثبات و نظم اجتماعی در قوم بختیاری بر اساس احترام به آداب و رسوم این قوم است. این استدلال، سست شدن جایگاه بزرگان قوم بختیاری، ضربه شدیدی به اصول اخلاقی سنتی این قوم وارد کرده است که صلح، هماهنگی و ثبات اجتماعی را تضمین می‌کند. این مقاله سرانجام از بازگشت آگاهانه و احیای اصول اخلاقی سنتی دوران جدید حمایت می‌کند. چالش‌ها و فرصت‌های بدست آمده در این تحقیق و وابستگی متقابل ملی برای اقوام باید در ترسیم یک الگوی فرهنگ جدید برای توسعه فرهنگی قوم بختیاری بررسی شود. در نتیجه نیاز به استفاده مناسب از موازین و اصول اخلاقی سنتی در توسعه فرهنگی قوم بختیاری وجود دارد. واقعیت تغییرات مدرن و نقشی که اصول اخلاقی سنتی می‌تواند داشته باشد را نمی‌توان در پیشرفت توسعه فرهنگی نادیده گرفت. اخلاق و اخلاق سنتی نقش مهمی در شکل‌گیری شهروندان خوب و جامعه انسانی دارد، جایی که توسعه فرهنگی صلح، همبستگی و برادری در آن شکوفا خواهد شد.

جدول ۷. نتایج آزمون فریدمن عوامل موثر بر توسعه فرهنگی

۳۰	تعداد
۱۳۸/۹۲۹	مقدار آماره کای دو
۲	درجه آزادی
۰/۰۰۰	عدد معناداری

بحث و نتیجه گیری

یافته‌های پژوهش نشان داد که در جامعه‌ی مورد مطالعه، قوم بختیاری ساکن در الیگودرز افراد به روش آگاهانه وضعیت توسعه فرهنگی قوم خود را می‌سنجند و بر اساس فرصت‌ها، اولویت‌ها و محدودیت‌های احتمالی در پاسخگویی به سوالات مطرح شده بر می‌آمدند به طور کلی وضعیت توسعه فرهنگی قوم بختیاری ساکن در شهر الیگودرز خوب نیست و به دنبال آن در سالیان اخیر دچار نوعی بحران و به نوعی دچار کمای فرهنگی شده است به طوری که افراد ترجیح می‌دادند، برای توسعه فرهنگی فعالیت بیشتری انجام دهند. بنابراین برای رفع چالش‌های توسعه فرهنگی باید ظرفیت موجود را شناخت سپس مطابق این اولویت‌ها و با توجه به پتانسیل‌ها و ظرفیت‌ها برای ارتقا توسعه فرهنگی تلاش کرد. اگر چه قوم بختیاری نقاط مشترکی با اقوام ایران دارد اما ویژگی‌های بارزی که قوم بختیاری را از سایر اقوام ایرانی متمایز می‌سازد، نحوه‌ی معیشت و زیست، الگوی سکونت و باورها، سنت‌ها و آداب و رسوم و فرهنگ خاص این قوم می‌باشد که میتوان از طریق تعاملات همزیستی و سازگاری فرهنگی با اقوام دیگر ضمن تعامل، فرهنگ خود را معرفی و به توسعه آن پرداخت. و براساس آن همه مسئولین را قادر می‌سازد، تا اصلاحات لازم را در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های فرهنگی تعیین اولویت‌ها سرمایه‌گذاری‌های فرهنگی عمل آورد تا موانع برطرف گردد. چراکه علل تضعیف شدن توسعه‌ی فرهنگی و مدیریت فرهنگی در قوم بختیاری نبود مدیریت صحیح فرهنگی در این زمینه و وجود برنامه‌ریزی‌های فرهنگی از بالا و عرضه‌ی آنها به سمت پایین یعنی تصمیم‌گیری برخلاف میل و رقبته این قوم می‌باشد، دیگران خارج از قوم برای آنها برنامه‌ریزی می‌کنند و خود در تولید و باز تولید آن نقشی ندارند. و از طرفی حاکم بودن اخلاق سنتی در برخی مولفه‌ها به فرهنگ و توسعه‌ی فرهنگی این قوم صدمه زده و آنها را تا حدی به حاشیه برده و با توجه به تغییرات فرهنگی باید توسعه‌ی فرهنگی را در این قوم با کمک ابزار و تکنولوژی‌های فرهنگی و سواد رسانه‌ای به روز نماییم و می‌توان زمینه بسترمند شدن توسعه فرهنگی در بین مردم این شهر سخن گفت. فقدان استراتژی فرهنگی جهت توسعه‌ی فرهنگی در قوم بختیاری یکی از مشکلات اصلی این قوم است، برنامه‌ریزی و برنامه‌سازی جهت تقویت و توانمندسازی فرهنگ این قوم تا از طریق این برنامه‌ریزی بتوانیم توانمندی‌های آنها را در خصوص توسعه‌ی فرهنگی شکوفا و بارور نماییم، در کنار ناسازگاری فرهنگی سازش فرهنگی و سازگاری فرهنگی و گشادگی فرهنگی در اقوام را تقویت نمایند برای توانمندسازی اقوام در حوزه‌ی توسعه‌ی فرهنگی باید از طریق نخبگان، نویسندگان، صدا و سیما و فرهنگ بومی از طریق شبکه‌های استانی، مستند، همایش‌ها، جشنواره‌ها، سمینارها جهت تنوع فرهنگی و نزدیک کردن اقوام به یکدیگر اقدام نمود. تا زمینه‌ی قوم‌شناسی، مردم‌شناسی، همگرایی و آگاهی‌های فرهنگی صورت پذیرد و از سایر رسانه‌ها بهره‌گرفت و عدم وجود انسجام و فقدان یک جهان بینی مشترک در خصوص توسعه‌ی فرهنگی در میان نهادهای فرهنگی در قوم بختیاری، بیش‌تر کارها در نهادها و سازمان‌های فرهنگی موازی کاری است و ارتباط اندکی با یکدیگر دارند. به طور کلی پنج عامل موانع توسعه فرهنگی در قوم بختیاری شامل ضعف دانش فرهنگی، شاخص‌های توسعه فرهنگی، ضعف فرهنگ، اخلاق سنتی، عملکرد فرهنگی نیروی انسانی را به ترتیب اولویت می‌توان در عقب ماندگی و عدم توسعه فرهنگی قوم بختیاری ذکر کرد.

شاخص ویژگی اخلاقی قوم بختیاری ازدیدگاه پاسخگویان تقریباً خوب ارزیابی شد از یک طرف دیگر توسعه فرهنگی نیاز به وحدت و عمل در عرصه ملی و منطقه‌ای و بومی دارد، چرا که منجر به وحدت قومی و ملی می‌گردد، وحدت ملی عامل محرک توسعه فرهنگی در کشور است. توسعه فرهنگی باید از حاشیه نشینی سیاسی و فرهنگی که خروجی آن چالش‌های فرهنگی است بدور باشد چرا که فرهنگ را به سمت و سوی گسست فرهنگی و هویتی سوق می‌دهد و به دنبال آن کاهش و مشارکت به وجود می‌آید. از دیگر علل توسعه نیافتگی فرهنگی در قوم بختیاری را می‌توان به مظلومیت این قوم مرتبط دانست چون در بحث فرهنگی و توسعه‌ی آن خود مردم قوم و دستگاه‌های متولی فرهنگ کم‌کاری نمودند و توسعه اقتصادی را بر توسعه فرهنگی ترجیح دادند و کمتر برنامه‌ای برای گسترش توسعه فرهنگی اقوام و قومیت‌ها دارند و بزرگان قوم هم به دلایل مختلف علاقه‌مند به سرمایه‌گذاری برای توسعه قوم خود نمی‌باشند و هیچ قوم دیگر هم برای حفظ، پویایی و توانمندی فرهنگ قوم دیگر هزینه نمی‌کند، در صورتی که معرفی فرهنگ این قوم توسط بزرگان قوم بختیاری و اشاعه‌ی آن به نسل جوان و نوجوانان و نسل‌های آینده می‌تواند بیش‌ترین کارایی را در این زمینه داشته و منجر به هدفمند شدن توسعه فرهنگی قوم داشته باشد.

در خصوص مولفه‌های توسعه فرهنگی، ضعف دانش فرهنگی در قوم بختیاری ازدیدگاه پاسخگویان با بالاترین میانگین ۳/۹۵۵ ارزیابی شد. پاسخگویان گروه سنی ۳۱ تا ۴۰ بالاترین میانگین ۳/۸۵۴ و گروه سنی ۵۱ و بالاتر کمترین میانگین ۳/۱۷۹ نمرات بودند. همچنین از دیدگاه پاسخگویان سطوح مختلف تحصیلی گروه زیر دیپلم با بالاترین میانگین ۳/۶۸۵ و گروه کارشناسی ارشد با کمترین میانگین ۳/۱۵۲ پراکندگی و نمره توسعه فرهنگی را ارزیابی کردند. در مقوله ویژگی خاص قوم بختیاری باید توانمندی‌های فرهنگی که نشان از فرهنگ و اصالت فرهنگی بختیاری را دارند از طرق مختلف نظیر مسابقات ورزشی، صنایع دستی، چوقا، گیوه‌ملکی لباس مردان و زنان شیرهای سنگی و غیره در سطح ملی و بین‌المللی از طریق برند سازی‌ها به معرفی و توسعه فرهنگی قوم پرداخت و در بازار فرهنگی جامعه سهمی داشته و به جامعه معرفی شوند.

به طور کلی می‌توان اذعان داشت در توسعه فرهنگی هر نوع فعالیتی می‌تواند پیامدها و کارکردهای مستقیم و غیرمستقیم به دنبال داشته باشد لذا جایگاه و موقعیت اقوام به ویژه در حوزه‌ی کنش‌های فرهنگی در حال بازسازی و باز تعریف شدن توسعه‌ی فرهنگی است قوم بختیاری با کنش‌های فرهنگی خود به دنبال تحول در توسعه‌ی فرهنگی در زندگی فردی و عمومی خود در صدد مشارکت در توسعه فرهنگ هستند. براساس آنچه بدست آمد می‌توان گفت که توسعه فرهنگی و تحولات آن مبتنی بر مجموعه‌ای از کنش‌های فرهنگی نیت‌مند است و از پیامدهای بارز آن می‌توان به مشارکت همه‌ی گروه‌های اجتماعی در قوم با تاکید بر مشارکت همزمان مردان و زنان و آگاهی آنان از نقش خرده فرهنگ‌ها و فرهنگ ملی و جهانی احترام و سازگاری افراد بایک دیگر در اولویت قرار دادن فرهنگ و هزینه‌های فرهنگی است.

در پایان با توجه به نتایج این پژوهش موانع توسعه فرهنگی قوم بختیاری در الیگودرز در زمینه ضعیف‌ترین مؤلفه توسعه فرهنگی، یعنی ضعف دانش فرهنگی بوده و ابهامات چالش فراز و فرودهای حوزه دانش فرهنگی و حکایت از عدم توسعه یافتگی‌های متعددی بر سر راه اقوام چالش‌انجام این قوم دارد این بدین معناست که مهم‌ترین

دستگاه‌های دولتی تاثیرگذار بر فرهنگ عمومی جامعه نظیر صدا و سیما، مجلس شورای اسلامی، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، شورای عالی انقلاب فرهنگی، وزارت آموزش و پرورش، وزارت ارشاد، دانشگاه‌ها، نیروی مقاومت بسیج، کانون‌های پرورش فکری و بطور کلی سازمان‌ها و نهادها که از دولت بودجه فرهنگی دریافت میکنند باید فعالیت خود را برای رفع موانع و چالش‌های موجود بر سر راه این قوم در زمینه توسعه فرهنگی افزایش دهند.

منابع

- از کیا، مصطفی؛ غفاری، غلامرضا (۱۳۸۴). جامعه‌شناسی توسعه، کیهان، تهران.
- اسماعیلی، رضا (۱۳۸۵). بررسی شاخص بندی آن در شهرستان‌های استان‌های توسعه اجتماعی و سطح اصفهان، دانشگاه اصفهان
- الهیاری، فریدون (۱۳۹۰). مقاله بررسی تحلیلی ساختار قدرت سیاسی اجتماعی در قوم بختیاری از قاجار تا انقلاب اسلامی.
- بهشتی، محمدباقر (۱۳۸۹). توسعه اقتصادی ایران، دانشگاه تبریز.
- پناهی، محمدحسین (۱۳۹۴). ضرورت توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در سومین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت
- پورافکاری، نصراله (۱۳۹۸). چالش‌ها و فرصت‌های توسعه پایدار در شوشتر، فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، شماره ۱۱.
- پهلوان، چنگیز (۱۳۷۸). فرهنگ‌شناسی: گفتاری در زمینه‌ی فرهنگ و تمدت، تهران: انتشارات پیام امروز
- پیروزمند، علی رضا (۱۳۸۸). مهندسی فرهنگی علم و فناوری، مطالعات فرهنگ - ارتباطات « بهار ۱۳۸۸ - شماره ۳۷. ISC
- جاسمی، محمد جواد (۱۳۹۷). بررسی ابعاد مفهومی و نظری توسعه فرهنگی. پرتال امام خمینی.
- جین، راف گارتویت (۱۳۷۲). تاریخ سیاسی اجتماعی بختیاری، ترجمه مه‌راب امیری، تهران، انزان.
- رشاد، علی اکبر (۱۳۸۵). رابطه فرهنگ و اقتصاد، گزارش همایش ملی مهندسی فرهنگی.
- زاهد، سعید (۱۳۸۸). بررسی راهکارهای توسعه فرهنگی شهر شیراز از دیدگاه کارشناسان فرهنگی و جوانان، طرح پژوهشی معاونت برنامه‌ریزی شهرداری شیراز.
- سیف‌اللهی، سیف‌الله (۱۳۸۱). جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی. تهران، جامعه پژوهان سینا
- شاهسواری، محمود؛ ناهید، اوجاقتی میرکوهی؛ علی، محمودی؛ ذبیح‌الله، سپهری (۱۳۹۴). بررسی اهمیت توسعه فرهنگی و تاثیر آن بر خود باوری جامعه، اولین کنفرانس بین‌المللی حسابداری، مدیریت و نوآوری در کسب و کار، گیلان، موسسه پویندگان اندیشه‌های نو و شهرداری صومعه سرا، مجتمع فرهنگی و هنری فارابی اداره فرهنگ و ارشاد.

- شربتیان، محمدحسین (۱۳۸۸). تأملی بر ضرورت مبانی توسعه فرهنگی و اهمیت آن در جامعه ایران، قابل دسترسی در: <http://anthrpology.ir>
- شورای عالی انقلاب فرهنگی. (۱۳۷۱). شاخصهای راهبردی، ابعاد و مولفه‌های فرهنگی، تهران، کارگروه تدوین شاخص‌های فرهنگی.
- صدر ارحامی، نفیسه (۱۳۹۲). بررسی عوامل موثر بر توسعه فرهنگی در شهر اصفهان. علوم اجتماعی (دانشگاه آزاد شوشتر). شماره ۲۳، ۲۰۳-۲۳۲.
- عطا فر، آغاسی، سعید (۱۳۹۱). طراحی و ارائه‌ی مدل سنجش توسعه فرهنگی شهری بر اساس رویکرد‌های هوشمند و ظرفیت‌سازی فرهنگی، فصلنامه‌ی مطالعات شهری سال دوم شماره‌ی چهاردهم
- علی‌عقبایی، شریف مطوف (۱۳۹۸). بررسی تأثیر دانشگاه بر توسعه‌ی منطقه‌ای مبتنی بر عدالت اسلامی در غرب استان تهران با تأکید بر توسعه فرهنگی شهرستان اسلام شهر. نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی. ۴۶۵-۴۸۹.
- علیزاده ثانی، محمدکاظم (۱۳۸۸). بررسی عوامل تأثیرگذار بر فرایند شناسایی فرصت‌های کارآفرینی بین کارآفرینان برتر منتخب دوره ۲، شماره ۱، بهار ۱۳۸۸.
- قدمی، محسن؛ آفتاب‌آذری، میترا (۱۳۸۹). آرایه‌الگوی مدیریت توسعه فرهنگی در راستای سند چشم‌انداز ۱۴۰۴، بهار ۱۳۸۹، دوره ۴، شماره ۷.
- گل‌یاری، محمدرسول (۱۳۸۴). کتاب الیگودرز، تهران، برترین.
- لطیفی، غلامرضا (۱۳۸۳). نقش و اهمیت توسعه فرهنگی در فرایند توسعه پایدار شهری، فصلنامه سیاسی اقتصادی.
- وبر، ماکس (۱۳۷۴). اقتصاد و جامعه، مفاهیم اساسی جامعه‌شناسی، جامعه‌شناسی اقتصادی، جامعه‌شناسی سیاسی، ترجمه منوچهری، عباس، ترابی‌نژاد، مهرداد، عمادزاده، مصطفی. مولی، چاپ اول.
- وثوقی، منصور؛ آرام، هاشم؛ سلمانی، گودرز (۱۳۹۱). بررسی موانع ساختاری در جهت شکل‌گیری و ارتقاء توسعه فرهنگی در ایران؛ چالشها و راهکارها. مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۴(۳)، ۹۶-۸۱.
- یونسکو (۱۳۷۶). فرهنگ و توسعه، ترجمه نعمت‌الله فاضلی و محمد فاضلی، تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- یداری، چنور؛ رضاعلی، محسنی؛ محمدحسین، بحرانی (۱۳۹۷). بررسی عوامل موثر بر توسعه نیافتگی استان کردستان با تأکید بر توسعه فرهنگی، فصلنامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی ۱۰ (۳۷).
- Corbin J, Strauss A. Unending work and care: Managing chronic illness at home. San Francisco: Jossey-Bass; 1988.
- Creswell, J. W. (2012). Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research, 4th Edition, Boston: Pearson Publication.
- Golafshani, Nahid (2003). "Understanding Reliability and Validity In Qualitative Research", The Qualitative Report, vol. 8, No. 4.
- GIDDENS, Anthony. Society. ۲۰۰۶.
- Hofstede, G. and Usunier, J.-C. (1997), Hofstede's Dimensions of Culture and Their influence on International Business Negotiations, in Ghauri, P.N. and Usunier, J.-C. (eds) International Business Negotiations, Amsterdam: Elsevier-Pergamon, 119-29.
- Johnson, B. & Christensen, L. (2008). Educational Research: Quantitative, Qualitative and Mixed Approaches. 3rd Edition, Los Angeles: Sage Publication.

- ISAAC, Joel. Theorist at work: Talcott parsons and the Carnegie project on theory, 1949-1951.
- Miller, Eileen (2013) Creative Places: Post- Industrial Cultural in the Urban Northeast.
- Miles, M. and Huberman, A. (2002). Qualitative Data Analysis: A Sourcebook of New Methods, Sage London; Beverly Hills.
- Stenbacka, Caroline (2001). “Qualitative Research Require Concepts of Its Own”, Management Decision, vol. 39, No. 7
- Strauss, A. & Corbin, J. (1990), Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques, London: Sage.
- Taylor, E. W., Parrish, M. M., and Banz, R. N. “Adult Education in Cultural Institutions: Libraries, Museums, Parks, and Zoos.” In C. Kasworm, A. Rose, and J. Ross-Gordon (eds.), Handbook of Adult and Continuing Education (pp. 132–146). Los Angeles: Sage, 2010.